

Emergence a „nové“ („radikálně nové“) / Nové a „emergence“ (radikálně nového)

Když se před námi někde něco náhle „vynoří“, může mít tento zvláštní fenomén „vynoření“ rozličnou povahu. Především je možné, že to, co se nám před očima „vynoří“, tam už dávno bylo, ale my jsme to zatím nepostřehli, protože naše pozornost byla zaměřena jinam. Také je možné, že jsme to ani postřehnout nemohli, protože jsme na to vůbec nebyli připraveni (a šlo o něco nepřiliš nápadného), nebo jsme neměli potřebné prostředky (přístroje, např. dalekohled nebo drobnohled, ale také nějakou teorii nebo aspoň hypotézu, která naši pozornost vedla někam, kde jsme zřetelně pocítili potřebu takových pomůcek). Posléze mohlo jít o něco, co se sice občas dělo i dříve, ale je to tak zřídka se vyskytující a vzácné, že jsme si toho vůbec nevšimli nebo že jsme na to už zapomněli. Ovšem vedle toho musíme pamatovat také na takové případy („fenomény“), které se vyskytují velmi často a které se přinejmenším na první pohled nebo při nesprávně zaměřené pozornosti i bedlivějšímu pohledu a dokonce pozorování jeví jako naprosto obdobné, neboť své odlišnosti silně „skrývají“. To všechno je vlastně jakoby „odpovědné“ za to, že skutečné, „pravé“ vynořování něčeho vskutku „nového“ (tj. nikoli nového jen pro nás) je velmi nesnadno rozpoznat. Mám za to, že Hérakleitos měl právě toto vynořování vskutku nového na mysli, když řekl (jak známe ze zlomku), že „FYSIS se ráda skrývá“ (FYSIS KRYPTTEIN FILEI). Běžný překlad slova FYSIS jako „příroda“ bez náležitého upozornění, že dnes už nechápeme a vůbec netušíme, co měli staří myslitelé (prý snad všichni nejstarší filosofové) na mysli, když psali svá ústřední pojednání pod hlavičkou PERI FYSEÓS. FYSIS je skutečné „rození“, tj. rození do skutečného světa, tedy pronikání do světa skutečnosti jako něco, co tam nikterak nebylo, co však teprve po tomto proniknutí začne používat jednotlivostí ze svého (pro sebe zcela nového) „prostředí“ jako pomůcek, nástrojů a materiálu pro své další „uskutečňování“ (neboť ono první „proniknutí“ do určité situace v „reálném“ světě je pouze počátkem, totiž právě zrodem, zatímco ono další „uskutečňování“ je oním „růstem“ resp. spěním do dalších a plnějších fází, tedy „dospíváním“).

(Písek, 080414-2.)